

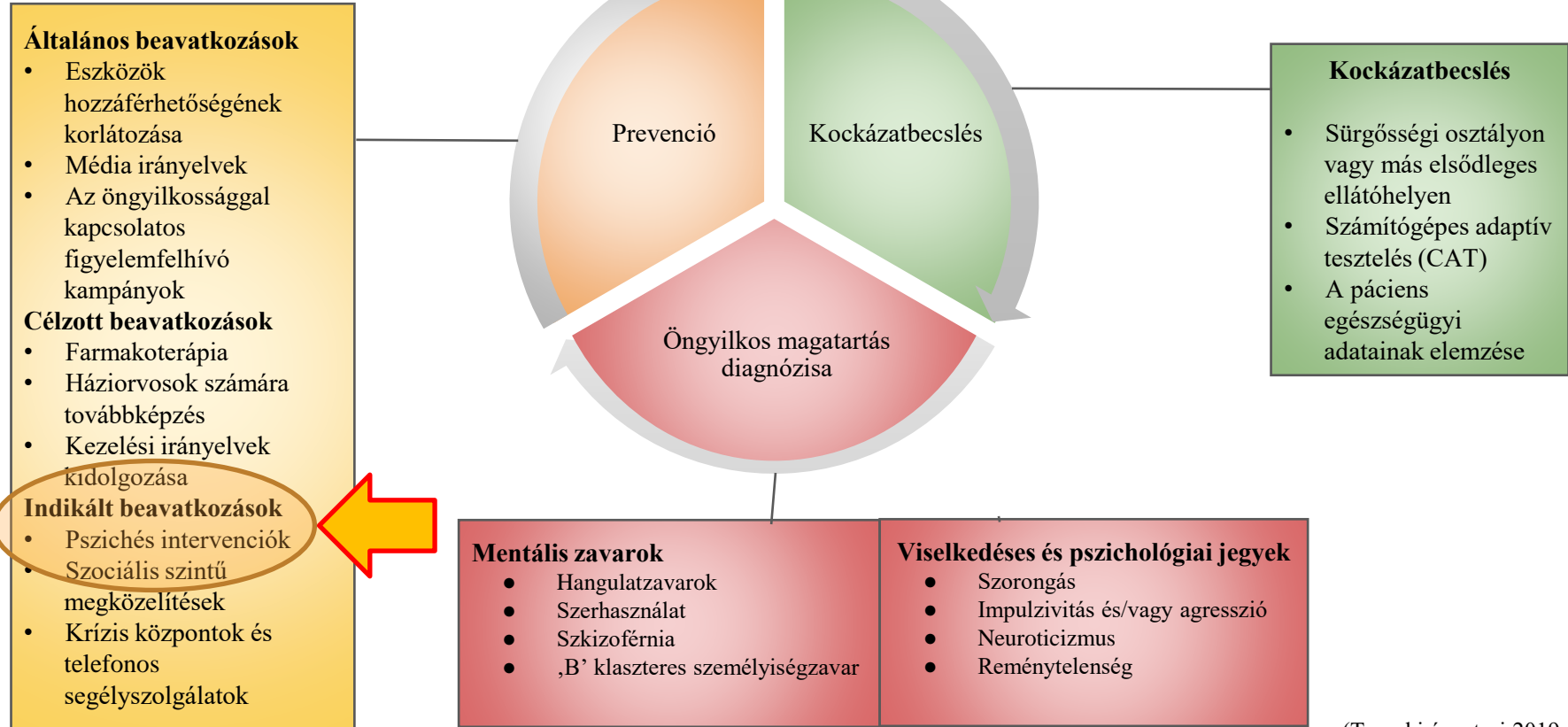
Az öngyilkossági krízis kezelési stratégiái

Előadás a Pszichoterápia folyóirat 17. konferenciáján
2023. május 12.

Bérdi Márk
klinikai szakpszichológus, pszichoterapeuta, PhD
Péterfy Kórház, Krízisintervenció és Pszichiátriai Osztály,
Alapítvány az Öngyilkosság Ellen
PRO Pszichoterápiás Rendelés és Oktatás

Az öngyilkosság prevenciója

Mi az, ami működik?

1. Mi a közös a működő pszichés kezelésekben/intervenciókban? Milyen klinikai/terápiás beavatkozások hatékonyak az **öngyilkossági kísérletek** (szuicid viselkedés) **megelőzésében**
2. Nem tudjuk, hogy magát az öngyilkosságot milyen pszichés intervenciók előzhetik meg (nincs erre vonatkozó vizsgálat)
3. Ezek a beavatkozások, stratégiák
  - a. szettingtől és megközelítéstől függetlenek
  - b. időben rövidek
  - c. a terapeuta aktív részvételét jelentik (nem pusztán irányelvek)
  - d. számos komorbiditás és I./II. tengelyes zavar esetén alkalmazhatók (transzdiagnosztikus)

Rudd MD, Perez-Munoz A. The psychological and behavioral treatment of suicidal behavior: what are the commonalities of treatments that work? In: Wasserman D editor. *Oxford Textbook of Suicidology and Suicide Prevention*. 2nd ed. London: Oxford University Press (2021). p. 481–98.

Rudd MD, Perez-Munoz A. The psychological and behavioral treatment of suicidal behavior: what are the commonalities of treatments that work? In: Wasserman D editor. *Oxford Textbook of Suicidology and Suicide Prevention*. 2nd ed. London: Oxford University Press (2021). p. 481–98.

Amiről szó lesz: öt fő terület, nyolc ajánlás

I. Tájékozott beleegyezés

1. A kezeléssel kapcsolatos tájékoztatás
2. Az aktív részvétel fontossága
3. Nem megjelenő páciens elérése

V. Veszélyes eszközök korlátozása

7. Mindig kérdezzünk rá a hozzáférhető veszélyes eszközökre
8. Dolgozzunk ki tervet a hozzáférés korlátozására

IV. Kríziskezelési terv készítése

6. Konkrét, személyreszabott krízis terv kidolgozása

II. Az öngyilkos viselkedés egy lehetséges magyarázó modellje

4. Ön- és érzelemszabályozási készségek fejlesztését hangsúlyozó modellek

III. A terápia lehetséges akadályainak azonosítása

5. A kezelés akadályainak proaktív megbeszélése, kezelése

I. Tájékozott beleegyezés és a páciens személyes felelőssége

1. ajánlás: beszéljük meg a pácienssel (és lehetőség szerint a hozzátartozókkal is), hogy milyen kockázatai vannak mind a terápiába való bevonásnak, mind pedig a kimaradásnak. Hangsúlyozzuk, hogy az aktív ellátás bizonyítottan csökkenti az öngyilkossági kísérlet kockázatát és fejleszti az önszabályozási készségeket.

Tájékozott beleegyezés a beavatkozás előtt

Például szuicid rizikó felmérése előtt vagy egy tervezett 12 alkalmas krízisintervenció, terápia előtt:

I. Ismertetni a tervezett intervenció célját és természetét

1. Hogyan hat a terápia a kliens állapotára?
2. Mennyi ideig tart a terápia?
3. Lesz tesztelés?
4. Hívhatja-e a kliens telefonon a terapeutát (mikor, milyen számon, ki mást hívhat?)
5. Mi a teendője a kliensnek, ha nem tud eljönni egy ülésre?

II. Ismertetni a terapeuta képzettségét és szerepét az intervencióban (terápiában)

III. a terápia során esetlegesen felmerülő kényelmetlenségek és kockázatok (pl. kezdeti állapotrosszabbodás)

IV. A terápia várható eredményei?

1. A kliensek hány százaléka javul, ez milyen formában jelenik meg?
2. Hány százalékuk állapota rosszabbodik?
3. A terápia nélkül a páciensek hány százalékának állapota rosszabbodik/javul?

V. Milyen más terápiák jöhetnek szóba, amik szintén hasznosak lehetnek?

Példa a tájékoztatásra: DBT betegtájékoztató (célok és szabályok)

A KÉSZSÉGFEJLESZTŐ TRÉNING CÉLJAI

ÁLTALÁNOS CÉLOK

Olyan készségek elsajátítása és finomítása, amelyekkel megváltoztathatók az életminőséget rontó viselkedésszerű, érzelmi és gondolkodási mintázatok, amelyek nehézséget és szenvedést okoznak.

KONKRÉT CÉLOK

Mérséklendő viselkedésformák

1. Interperszonális káosz
2. Labilis érzelmek, hangulatok
3. Impulzivitás
4. Zavar önmagunk megélésében, (stresszhez kapcsolódó) gondolkodási zavarok

Fejlesztendő viselkedésformák

1. Interperszonális hatékonyság készségek
2. Érzelemszabályozási készségek
3. Feszültségtűrési készségek
4. Tudatos jelenlét meditációs készségek

DBT

A KÉSZSÉGFEJLESZTŐ TRÉNING SZABÁLYAI

1. Az a kliens, aki kilép a terápiából, nem léphet vissza.
2. A készségfejlesztő tréning ideje alatt minden kliensnek egyéni terápiában is részt kell venni.
3. Drog vagy alkohol hatása alatt álló személy nem vehet részt az üléseken.
4. A kliensek az üléseken kívül nem beszélhetnek meg egymással korábbi paraszuicidális cselekedeteiket – ideértve azt is, amin éppen túl vannak.
5. Ha egy kliens felhív egy másik klienst, mert öngyilkossági késztetést érez, el kell fogadnia a felhívott személy által felajánlott segítséget.
6. Az üléseken a kliensekkel kapcsolatban elhangzó információkat és a kliensek nevét bizalmasan kell kezelni.
7. Ha egy kliens elkésik vagy kihagy egy ülést, ezt időben jelezze telefonon.
8. A kliensek nem létesíthetnek az üléseken kívül **személyes jellegű** kapcsolatot.
9. Szexuális partnerek nem vehetnek közösen részt a készségfejlesztő tréningen.

I. Tájékozott beleegyezés és személyes felelősség (folyt.)

“...és lehetőség szerint a hozzátartozókkal is”

1. Elsődleges szempont: van-e segítő, támogató környezet?

2. Mérjük fel:

- Ki, hogyan tud segíteni a páciensnek? Építő kapcsolatok ezek? Van-e köztük olyan kapcsolat, ami triggerelte/triggerelheti a stresszt?
- Nyitni fog a páciens? Használni fogja ezeket a kapcsolatokat?

Konkrétan ki az a személy, aki bevonható - miben tud segíteni?

Krízis Támogató Terv

A kríziskártyához hasonló írásos megállapodás egy fontos másik személlyel.

A beteg neve: _____ Dátum: _____

Megértem, hogy az öngyilkosság kockázatát nagyon komolyan kell venni. Szeretnék segíteni **[páciens neve]**-nak új módszereket találni a stressz kezelésére krízis idején. Tisztában vagyok vele, hogy nincs garancia arra, hogy hogyan oldódnak meg ezek a krízisek. Mindannyian ésszerű erőfeszítéseket teszünk annak érdekében, hogy mindenki biztonságát megőrizzük. Előfordulhatnak olyan esetek, amikor kórházi kezelésre lehet szükség.

Hozzájárulok ahhoz, hogy segítsék **[páciens neve]**-nak a következőkkel:

1. Bátorítás és támogatás nyújtása a következő konkrét módokon:

- a. _____
- b. _____
- c. _____

Társas támogatás tágabb értelemben

1.Lelki segélyhívók használata

a.116-123 (LESZ)

b.116-111 (Kék Vonal)

c.137-00 (GYITOSZ, gyerekeknek, kamaszoknak)

d.06-80-200-866 (DÉLután segélyvonal időseknek)

2.Helyi lelki segélyszolgálatok

a.munkahelyen tanácsadó, pszichológus elérhető?

b.egyetemi kampuszon diáksegítő (cím, telefonszám, e-mail cím)

3.Nyugdíjasklubok

4.Vallási közösség, templom a közelben

5.Háziorvos felkeresése

6.Speciális csoportok (NANE stb.)

I. Tájékozott beleegyezés és személyes felelősség (folyt.)

2. ajánlás: fogalmazzuk meg egyértelműen és konkrétan, hogy a kezelés együttműködésen alapszik, az ellátásban való aktív részvételben egyéni felelőssége van a páciensnek.

A szakember megfogalmazza a pácienssel kapcsolatos elvárásokat:

- 1) az üléseken való pontos megjelenés (ill. jelezze, ha nem tud jönni),
- 2) a gyakorlatok elvégzése,
- 3) szuicid krízis kezelési terv elkészítése (lásd később),
- 4) új viselkedési formák kipróbálása,
- 5) érzelmek (negatív és pozitív) megosztása,
- 6) javasolt gyógyszerek szedése,
- 7) letális eszközökhöz való hozzáférés korlátozása (lásd később)

Nyilatkozat a kezelés iránti elköteleződésről (Bryan és Rudd, 2018)

Én, ___(páciens neve)___ elfogadom, hogy elköteleződöm a kezelési folyamat mellett. Megértem, hogy ez azt jelenti, hogy beleegyeztem abba, hogy aktívan részt veszek a kezelés minden vonatkozásában, beleértve:

1. Terápiás órákon való részvétel (vagy jelzem a terapeutának, ha nem tudok eljönni).
2. Célok kitűzése
3. Véleményem, gondolataim és érzéseim őszinte és nyílt kifejezése (akár negatívak vagy pozitívak, de ami a legfontosabb, az én negatív érzéseim)
4. Aktív részvétel az üléseken
5. Házi feladatok elvégzése
6. A gyógyszereim előírás szerinti szedése
7. Kísérletezés új viselkedési módokkal
8. Létrehozunk egy krízis kártyát, ami szükség esetén alkalmazni fogok
9. Bármilyen más feltétel, amiben a terapeutával megállapodunk

Megértem és tudomásul veszem, hogy a sikeres kezelés eredménye nagymértékben függ attól, hogy mennyi energiát fordítok rá és milyen erőfeszítést teszek. Ha úgy érzem, hogy a kezelés nem működik, beleegyezek, hogy megvitassam a terapeutámmal, és megpróbálunk közös megegyezésre jutni a problémákat illetően, és azonosítani a lehetséges megoldásokat.

Azt is tudomásul veszem, hogy ha nem jelenek meg egy ülésen anélkül, hogy értesíteném a terapeutámat, akkor ő kapcsolatba léphet az engem támogató társas környezetemben lévő személyekkel, hogy megerősítsék a biztonságomat.

Röviden: elfogadom, hogy elkötelezem magam a kezelés mellett és az élet mellett.

Ez a megállapodás a kezelési tervünk időtartamára vonatkozik, amelyet a következő időpontban

felülvizsgálunk és módosítunk: ____év____hó____nap.

A páciens aláírása:_____

A terapeuta aláírása:_____

Dátum:____év____hó____nap.

I. Tájékozott beleegyezés és személyes felelősség (folyt.)

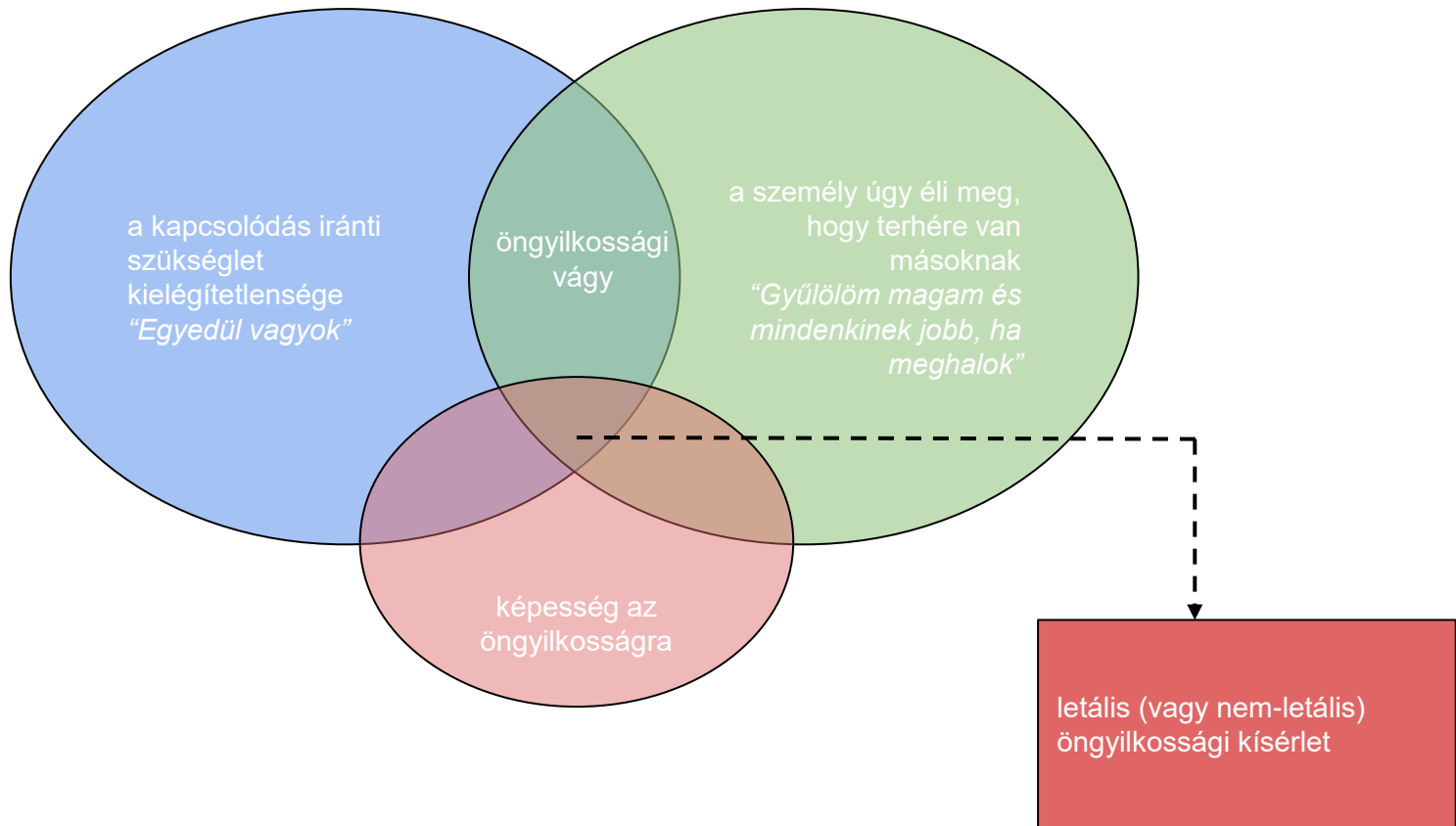
3. ajánlás: kezeljük proaktívan, ha a páciens nem jelenik meg az első ülésen. Ebben az esetben egy rövid telefonhívás során beszéljük meg a kezeléssel kapcsolatos tévhiteket, akadályokat.

- Ez különösen fontos akkor, ha kezelőhelyek közötti váltásról van szó (fekvőből járóbetegbe, két ambulancia között)

II. A szuicid krízis egyénreszabott magyarázómodellje

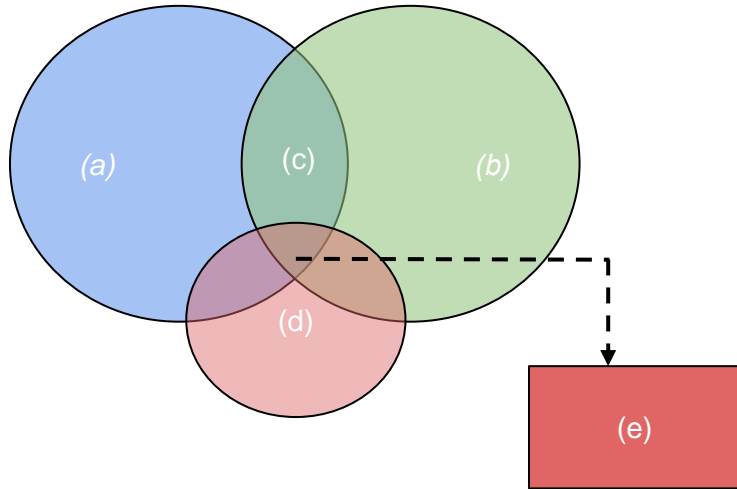
4. ajánlás: használjunk olyan magyarázó modellt, amely az öngyilkos viselkedés kezeléséhez szükséges ön- és érzelemszabályozási készségek fejlesztését célozza meg.

- A működő kezelések közös jellemzője, hogy közvetítenek egy magyarázómodellt a páciens felé, amely modell
  - transzdiagnosztikus,
  - az önszabályozásra,
  - az érzelemszabályozásra,
  - a problémamegoldásra és
  - az aktív megküzdésre helyezi a hangsúlyt.
- És nem úgy írja le az öngyilkos viselkedést, mint
  - egy központi pszichopatológia következménye,
  - diagnózis
  - mentális betegség

Az öngyilkosság interperszonális elmélete (Thomas Joiner, 2005)

Öngyilkossági vágy kialakulása és az öngyilkossági kísérlet Joiner modellje alapján

1. (a) az összetartozás érzés hiánya (*thwarted belonging*) nagy + (b) mások számára teher (*burdensomeness*) érzése nagy + reménytelenség = (c) öngyilkossági vágy
2. öngyilkossági vágy + (d) **képesség az öngyilkosságra** = (e) öngyilkossági kísérlet

III. A terápia lehetséges akadályainak proaktív azonosítása

5. ajánlás: azonosítsuk, beszéljük meg és kezeljük a terápiás együttműködést akadályozó tényezőket úgy, mint várható és érthető, kihívást jelentő tényezők.

- 1) a stigámák szerepének megbeszélése
- 2) az együttműködés hiánya sokszor nem egy tudatos döntés, nem tudatos szabotázs
- 3) az első alkalommal beszéljük át, becsüljük meg, hogy milyen lehetséges akadályok jelentkezhetnek. Erre használható például a kezelés melletti elköteleződésről szóló megállapodás/nyilatkozat (lásd korábban).

IV. Jövőbeli szuicid krízisek kezelésének pontos terve

6. ajánlás: dolgozzunk ki konkrét tervet a jövőbeli akut szuicid krízisek kezelésére és indítsuk el a beavatkozást. Egy ilyen kríziskezelési terv az alábbiakat tartalmazza:

- 1) a terv végrehajtási kritériuma (azaz mikor kell alkalmazni a tervet),
- 2) önszabályozási lépések bármilyen külső beavatkozást megelőzően,
- 3) külső eszközök használata, mielőtt a páciens a kórházba menne (pl. 116-123)
- 4) sürgősségi osztály címe, ahova elmehet, ha az előző lépések ellenére is szuicid készletései vannak

Egyedi krízis kártya (Crisis Response Plan) készítése

Hosszútávú megelőző stratégiák:

több séta, napló írása, éjfél előtt lefekvés, max. napi 3 kávé, kerülöm azt a helyet, ahol szakítottunk, több (vidám) zenehallgatás, rajzolás az iPad-en

Figyelmeztető jelek

nem veszem fel a barátaim telefonhívását, kevés alvás, napokon át tartó feszültség-nyugtalanság, meg akarok ütni dolgokat, önvádoló gondolatok erősödnek fel, nincs étvágyam

Biztonsági stratégiák öngyilkosság megelőzésére:

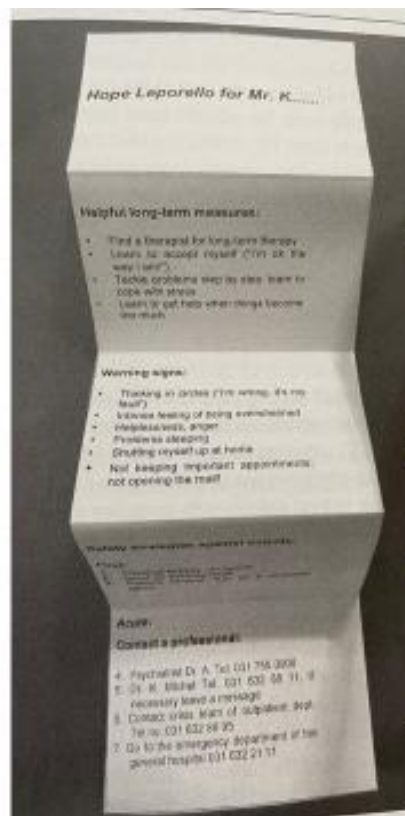
Először

- 1. írok üzenetet anyunak*
- 2. hívom Anitát*
- 3. elmegyek egy nagy sétára*

Akut esetben Hívjon fel valakit!

- 1. Háziorvosa: Dr. Nagy 06-30-444-555-6 (üzenetet lehet hagyni!)*
- 2. Pszichiátriai Gondozó: 9-15 óra, 1/3345-678.....*
- 4. Mentők: 112*
- 5. Családtag: Anita*

Hosszútávú megküzdési stratégiák

Figyelmeztető jelek

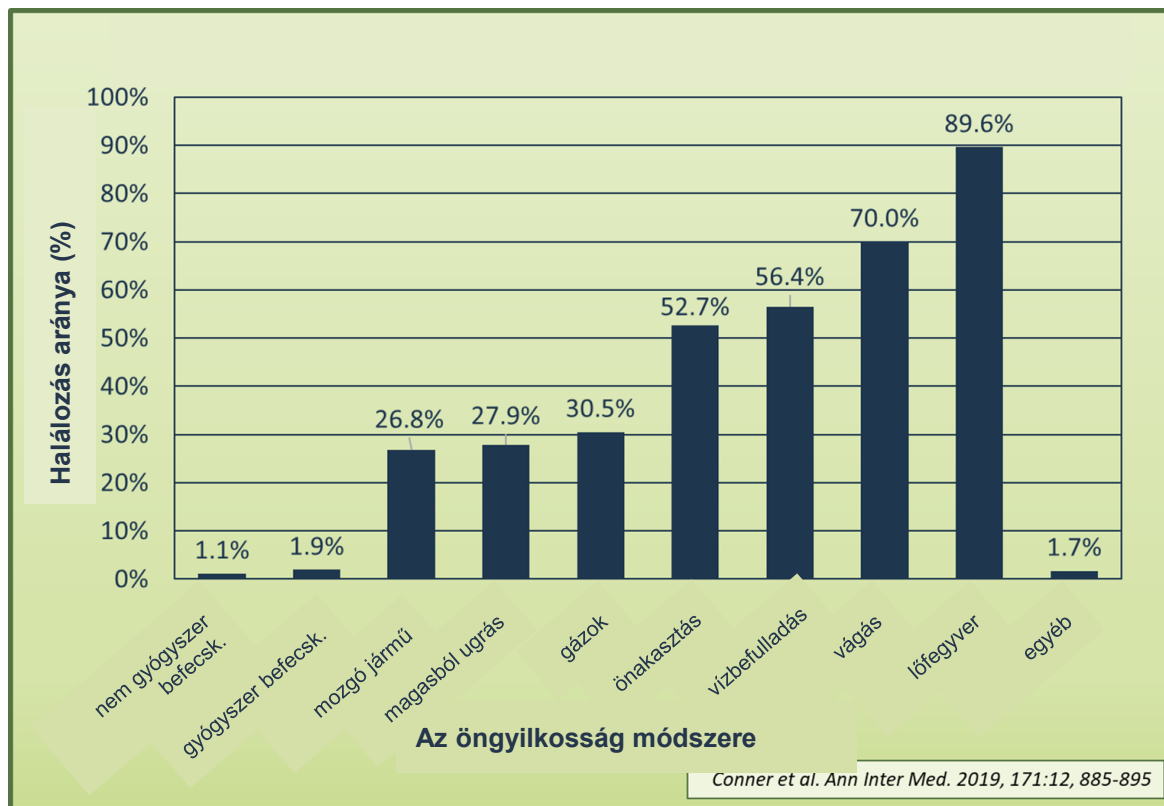
Biztonsági intézkedések

Akut esetben hívható személyek

V. Halálos eszközökhöz való hozzáférés korlátozásának terve

7. ajánlás: az azonosított öngyilkossági módtól függetlenül mindig kérdezzünk rá a lőfegyverhez vagy más, potenciálisan halálos eszközhöz való hozzáférésére, ezek birtoklására

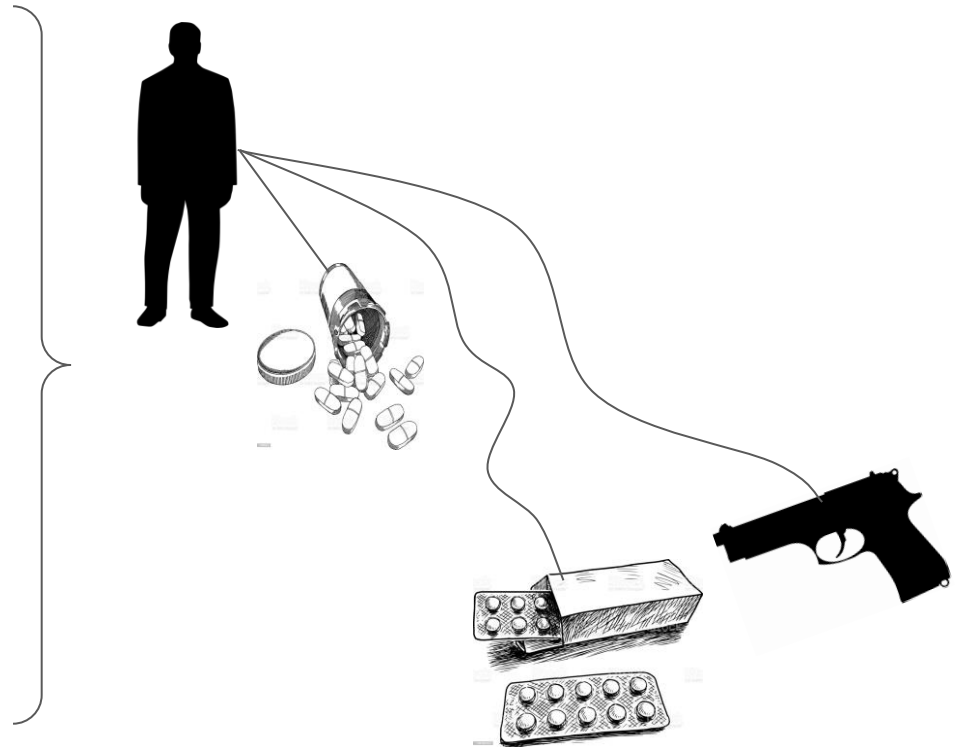
Halállal végződő öngyilkossági kísérletek aránya, módszerek szerint

Conner, A., Azrael, D., & Miller, M. (2019). Suicide Case-Fatality Rates in the United States, 2007 to 2014: A Nationwide Population-Based Study. *Annals of Internal Medicine*, 171(12), 885–895.

Miért fontos szempont az eszközökhöz való hozzáférés korlátozása?

Növeli a idő- és térbeli távolságot az öngyilkossági szándék (impulzus) és eszköz elérése között

Korlátozás társadalmi és egyéni szinteken

A letális (halálos) eszközökhöz való hozzáférés a szuicid kísérlet kimenetelének legerősebb meghatározója

1. intuíciónk: erős szuicid vágy nagyobb eséllyel vezet halálhoz
2. valójában: letális eszközökhöz való könnyebb hozzáférés > letálisabb kísérlet
3. azaz, alacsony vágy is vezethet súlyos kísérlethez, ha van hozzáférés letális eszközökhöz

Conner, A., Azrael, D., & Miller, M. (2019). Suicide Case-Fatality Rates in the United States, 2007 to 2014: A Nationwide Population-Based Study. *Annals of Internal Medicine*, 171(12), 885–895. <https://doi.org/10.7326/M19-1324>

Hawton, K. (2002). United Kingdom legislation on pack sizes of analgesics: Background, rationale, and effects on suicide and deliberate self-harm. *Suicide & Life-Threatening Behavior*, 32(3), 223–229. <https://doi.org/10.1521/suli.32.3.223.22169>

Letális eszközökhöz való hozzáférés korlátozásának terve (folyt.)

8. ajánlás: dolgozzunk ki konkrét tervet a halálos eszközökhöz való hozzáférés korlátozására, beleértve a lőfegyverek biztonságos tárolását.

Counseling on Access to Lethal Means (CALM; Johnson et al., 2011)

A halálos eszközökhöz való hozzáférés korlátozására vonatkozó lehetőségek ismertetése és kollaboratív megbeszélése:

1. Az eszközt teljesen távolítsa el, ártalmatlanítással.
2. Az eszközöket teljesen távolítsa el úgy, hogy átadja egy másik személynek.
3. Az eszközöket zárja el egy biztonságos helyen.

Bővebben a CALM-ról:

ZERO
SUICIDE

<https://zerosuicide.edc.org/resources/trainings-courses/CALM-course>

Eszközök kezelésének terve

Veszélyes eszközök biztonságba helyezésének terve

Az alábbi biztonsági terv olyan lépéseket fogalmaz meg, amelyek célja a biztonság növelése és a potenciálisan halált okozó eszközökhöz való hozzáférés korlátozása.

A páciens neve: _____

Támogató személy neve: _____

Támogató személy telefonszáma, e-mail címe: _____

Biztonsági terv:

Az előadás anyaga itt letölthető:

<https://ongyilkossagmegelozes.hu/eloadas-az-ongyilkossagi-krizis-kezelesi-strategiai/>